

Η Λαμπρή, όπως ονόμαζαν το Πάσχα στον Πόντο (ή τα Λαμπροήμερα, οι τρεις πρώτες μέρες του Πάσχα), είχε ιδιαίτερη σημασία και για τους Έλληνες του Πόντου, καθώς συνδέεται άμεσα με ένα ζήτημα που απασχολεί προαιώνια τον άνθρωπο, το θάνατο και την προσδοκία της Ανάστασης. Συγκλονίζει τον Πόντιο λαϊκό ποιητή το θείο δράμα, το οποίο ταυτίζεται με την ίδια την ύπαρξη του ανθρώπου. Εξίσου συγκλονιστική είναι και η θέση της Παναγίας ως μάνα που βλέπει το παιδί της να υποφέρει. «Το μοιρολόι της Παναγίας», ένας χαρακτηριστικός δημοτικός θρήνος, που συναντάται στις παραδόσεις ολόκληρου του Ελληνισμού,

διασώζεται σε τρεις παραλλαγές και στην ποντιακή παράδοση. Η σύνδεση της κοσμικής με τη θρησκευτική παράδοση δημιουργεί μια ποιητική διήγηση που βρίσκεται πολύ κοντά στις πεποιθήσεις του λαού. Ο λαϊκός άνθρωπος απεχθάνεται τους προδότες του Ιησού:

***Σήμεραν μαύρος ουρανός, σήμεραν μαύρη μέρα
σήμεραν έβαλαν βουλήν οι άνομοι Εβραίοι
οι άνομοι και τα σκυλιά κι οι τρισκαταραμένοι
σήμεραν επαρέδωκαν τον πάντων Βασιλέαν.
Ένας Υιός Μονογενής, κι Ατός έν'καρφωμένος!
Ένας Υιός Μονογενής, κι Ατός έν'σταυρωμένος!***

Στις Ποντιακές παραλλαγές του μοιρολογιού της Παναγίας, ακούγοντας τα πάθη του Χριστού, η Μάνα Παναγία λυγίζει, «**λιγοθυμά και ρούζει**». Λιποθυμά τρεις φορές και τη συνεφέρουν με ροδόνερο, το « **ροδ
όσταγμαν**

». Σε άλλες παραλλαγές παρακαλεί αυτόν που κατασκευάζει τα καρφιά που θα καρφώσουν τον Υιό της να τα φτιάξει λεπτά, ενώ σε άλλες παρακαλεί το Σταυρό να χαμηλώσει:

***Σταυρέ μ' για κλίστ' και χαμελά, Σταυρέ μου, κλίσου κάτω!
Σαν έστεσεν τα χέρια Της, εκλίστεν ο Σταυρός Της!***

Οι εικόνες των παραλλαγών του μοιρολογιού της Παναγίας αποδίδονται στο κείμενο με τρόπο συγκλονιστικό. Έχει ιδιαίτερη σημασία η ποιητική αξία του κειμένου και όχι η ιστορική αξιοπιστία. Ο Πόντιος λαϊκός ποιητής εντάσσει την εκκλησιαστική παράδοση στην

Η Λαμπρή - Πάσχα στον Πόντο

Συντάχθηκε απο τον/την tsanidis

Σάββατο, 19 Απρίλιος 2014 10:07 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 19 Απρίλιος 2014 11:09

ποίησή του. Με την Ανάσταση του Κυρίου στο τέλος των παραλλαγών, ζωή και θάνατος συμβαδίζουν, χωρίς να γίνεται διαχωρισμός τί είναι «ζωντανότερο».

Το μοιρολόι της Παναγίας αφορά, ίσως, τη λογία ποντιακή παράδοση, η οποία δεν είναι η μοναδική φορά που ασχολείται με το θείο δράμα. **Στα Χριστουγεννιάτικα ποντιακά κάλαντα, εξιστορείται ολόκληρη η ζωή του Χριστού και γίνεται ιδιαίτερος λόγος στα πάθη Του:**

**...ας' ακρεντικά κι ασ' σήν καρδιαν, αίμαν έσταξεν, χολήν 'κ εφάνθεν,
ούμπαν έσταξεν και μύρος έτον, μύρος έτον και μυρωδιά...**

Η Σαρακοστή, κυλούσε όπως και στις υπόλοιπες περιοχές του Ελληνισμού. Οι πιστοί εξομολογούνταν, ακόμη και στα πιο απόμακρα μέρη του Πόντου, για να μεταλάβουν τη Λαμπρή. Οι Φιλόπτωχες Αδελφότητες και οι Μητροπόλεις του Πόντου βοηθούσαν, με απόλυτη εχεμύθεια, τις φτωχές οικογένειες, και οι νοικοκυρές μοίραζαν «λαβάσια» (φουρνόπιτες), για τις ψυχές των πεθαμένων. Εξασφαλιζόταν, έτσι, η ισότιμη συμμετοχή όλων στο πνεύμα των εορτών, επιβεβαιώνοντας για άλλη μια φορά τη δημοκρατικότητα της παραδοσιακής κοινωνίας.

Των Βαίων, τα παιδιά έψαλλαν **«Βάγια, βάγια το βαί, τρώ'με οψάρια και χαψίν (γαύρο) και τ'απάν την Κερεκήν, τρώ'με κόκκινον ωβόν/τρώμε βούτορον, τυρίν**
», αναλόγως την επιθυμία, αλλά και τη διαθεσιμότητα.

Η Μεγάλη Εβδομάδα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον φτάνοντας στη **Μεγάλη Πέμπτη. Γιατί έβαφαν τα αυγά;**

Λέει, λοιπόν, η παράδοση πως κάποτε μια Εβραιοπούλα πήγαινε να πουλήσει αυγά. Άκουσε πως αναστήθηκε ο Χριστός και δεν το πίστεψε. Ζήτησε να κοκκινίσουν τα αυγά που είχε στο καλάθι της, αν η είδηση αληθεύει και όντως κοκκίνισαν. Μια άλλη παράδοση λέει πως ο Χριστός στο Μυστικό Δείπνο προσέφερε κόκκινα αυγά. Τα αυγά, τα λεγόμενα και «**τορνίκια**

», τα έβαφαν με κρεμμυδότσουφλα, οπότε και έπαιρναν καφετί χρώμα, με λάπατα και έπαιρναν κίτρινο χρώμα ή με μελάνη και γίνονταν μωβ. Παράλληλα, έφτιαχναν και τσουρέκια. Αυγά δεν έβαφαν και τσουρέκια δε ζύμωναν οι πενθούντες. Φρόντιζαν, όμως, να τους προμηθεύσουν οι γείτονές τους. Τσουρέκια και αυγά έδιναν και στους μουσουλμάνους, οι οποίοι ανταπέδιδαν την προσφορά στο μπαϊράμι τους, δίνοντας στους χριστιανούς μπακλαβάδες και άλλα γλυκίσματα.

Τη Μεγάλη Πέμπτη κάθε οικογένεια πήγαινε στην εκκλησία ένα καλάθι με τόσα αυγά, όσα και τα μέλη της, συν δύο ακόμη, ένα για το εικονοστάσι και ένα που ήταν «

τ'εφτωχού τ'ωβόν

». Στο καλάθι έβαζαν και αλάτι, που το χρησιμοποιούσαν αργότερα για «

τ'απολύμ'

», (είδος χορτόσουπας για τα ζώα) και βαμβάκι, που έφτιαχναν μ' αυτό το «

αποκάπνισμαν

» (το κάπνιζαν με το θυμιατό και το ακουμπούσαν στο μέτωπο του παιδιού που αρρώσταινε). «

Τ'ωβόν τη Παναΐας

» το τοποθετούσαν στο εικονοστάσι. Το καλάθι το άφηναν στο ιερό και το έπαιρναν μετά την

Ανάσταση

. Το βράδυ της

Μεγάλης Πέμπτης

επέστρεφαν στο σπίτι κρατώντας αναμμένα κεριά.

Αξιζει να σημειωθεί πως **τη Μεγάλη Πέμπτη** έρχονταν στην εκκλησία **να ακούσουν τα Δώδεκα Ευαγγέλια και μουσουλμάνες**

, κρυφά από τους άντρες τους. Χωρίς να είναι κρυπτοχριστιανές, πίστευαν στις θεραπευτικές ιδιότητες του ακούσματος των Δώδεκα Ευαγγελίων. Για να αποκλείσουν το ενδεχόμενο να τις δουν καχύποπτα οι Χριστιανές γειτόνισσές τους, έλεγαν πρώτα σ' αυτές «Gurban olayim dininize, dilim kesilsin», δηλαδή θυσία να γίνω στην πίστη σου, να μου κοπεί η γλώσσα (αν λέω ψέματα).

Η Μεγάλη Παρασκευή, η ημέρα του Επιταφίου, είχε τον ίδιο πένθιμο χαρακτήρα, όπως και στις υπόλοιπες περιοχές του Ελληνισμού.

Τον Επιτάφιο στόλιζαν

με πυξούς και μυρτιές, που βρίσκονται σε αφθονία στον Πόντο. Κάτω από τον Επιτάφιο περνούσαν τα κορίτσια τους και μουσουλμάνες.

Το Μεγάλο Σάββατο ήταν μια μέρα που έπρεπε να γίνει «**το άλλαγμαν**», όλοι έκαναν μπάνιο, έβαζαν καθαρά και πολλές φορές καινούργια ρούχα, άλλαζαν σεντόνια και έπεφταν νωρίς για ύπνο. **Η**

Ανάσταση

*δε γινόταν τα μεσάνυχτα, όπως σήμερα, αλλά στις 3 τα ξημερώματα (συνήθεια που απαντάται και στους Βυζαντινούς). Όπου δεν επιτρεπόταν να χτυπούν καμπάνες, ο «**ζαγκότζ'***

Η Λαμπρή - Πάσχα στον Πόντο

Συντάχθηκε απο τον/την tsanidis

Σάββατο, 19 Απρίλιος 2014 10:07 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 19 Απρίλιος 2014 11:09

», κάτι σαν νυχτοφύλακας ή ο

καντηλανάφτης ή ο «πασβάντης

», χτυπούσαν πόρτα-πόρτα σ' όλα τα σπίτια του χωριού για να τους ειδοποιήσουν ότι πλησιάζει η ώρα της

Ανάστασης.

Η Αναστάσιμη Λειτουργία γινόταν συνήθως στο προαύλιο της εκκλησίας ή στο προαύλιο κάποιου παρεκκλησιού, έξω από το χωριό. **Με το**

«Χριστός Ανέστη!» «Αληθώς Ανέστη!»,

αναστατώνταν το Σύμπαν! Αρχιζε μια σειρά πυροβολισμών που αντιλαλούσαν στα γύρω φαράγγια. Μια μάχη κανονική με «

τζερτζιφελέκια

», στεφάνια δηλαδή από φουσέκια που έριχναν διαδοχικά, αλλά και ρουκέτες, που τις ονόμαζαν «

τηλέγραφον

». Συνηθιζόταν μάλιστα και στον Πόντο το φαινόμενο του ρουκετοπόλεμου, όταν δύο ενορίες ήταν σε μικρή απόσταση μεταξύ τους. Έπαιρναν οι δύο ομάδες την κατάλληλη θέση στα «

κάστρα

» ή αλλιώς στα «

ταπία

» και ξεκινούσε η μονομαχία. Κατασκεύαζαν και ξύλινα καράβια, γεμάτα από φουσέκια και τα άναβαν. Έριχναν ακόμη και πυροτεχνήματα στον ουρανό, τα λεγόμενα «

χαβά φουσέκια

» ή «

χαβανλία φουσέκια

» και γινόταν, όπως χαρακτηριστικά έλεγαν, «

Ανάστα ο Θεός

». Έτσι, με το σοβαρό επιχείρημα της θρησκευτικής εορτής, η Λαμπρή μετατρέποταν σε παλλαϊκή συγκέντρωση και εθνική γιορτή.

Κανείς δεν έφευγε πριν την απόλυση της Εκκλησίας, δηλαδή πριν από την αυγή. Στο τραπέζι, πριν το φαγητό, συνήθιζαν τη ρήση: **«Ση Χριστού τ'όνομαν και ση διαβόλ'την σπάσ'»**. Δεν έτρωγαν μαγειρίτσα, ούτε αρνί,

άλλωστε δε συνήθιζαν να σφάζουν μικρά ζώα.

Το τραπέζι της Λαμπρής

έμοιαζε με το χριστουγεννιάτικο: βραστή κότα, φούστορον (ομελέτα), κασέρι, παστουρμά (συνηθιζόταν στην Τραπεζούντα, μόνο τη Λαμπρή) και κρασί (τα Λαμπροήμερα δεν έπιναν συνήθως το τσίπουρο).

Η Λαμπρή - Πάσχα στον Πόντο

Συντάχθηκε απο τον/την tsanidis

Σάββατο, 19 Απρίλιος 2014 10:07 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 19 Απρίλιος 2014 11:09

~~Πολλοί άνθρωποι πήγαν να δουν την λαμπρή, αλλά οι περισσότεροι από αυτούς δεν~~